

STRAND OCH HAV - VÄXTER OCH DJUR

Det är inget särskilt med havet runt Hallands Väderö förutom att där finns tre av landets havslevande däggdjur: Knubbsäl, gråsäl och tumlare. Skären runt ön är den enda plats i landet där tre av våra alkor häckar, nämligen tordmule, sillgrissla och tobisgrissla.

För de flesta turister är det dock det ovanligt klara och salta vattnet som lockar.

Själva stranden på Väderön växlar mellan sandstrand, klippor, stenstrand, saltängar och tångväjor. På västsidan och småskären är det mest klippor, i Sandhamn mest sandstränder. I Kappelhamn är det en god blandning för badare och båtar.

På havet kan man åka båt med segel eller motor eller använda en liten gummiflotte.

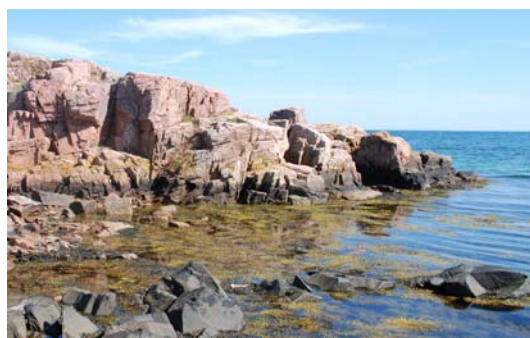

Vid stränderna kan man sola och bada.

Strandens klippor består av röd gnejs på några ställen med gångar av svart diabas. Strax över högvattenlinjen växer saltlav (svart bälteslav) *Verrucaria maura*, som är lätta att urskilja när klipporna är röda. Lite högre upp växer orangelavar av släktet *Caloplaca*. Ännu högre upp, dit saltstänk inte når, växer den gula vägglaven *Xanthoria parietina*.

På klipporna kan man, leka, meta och dyka om det är tillräckligt djupt.

Lilla Svinahallen med diabas i förgrunden, svart saltlav och orangelavar på klipporna och blåstång i vattnet.

Den blågröna bakterien *Calothrix* växer som en svart beläggning i vattenlinjen. Den kan förväxlas med saltlav när klippan är torr men blir såphal vid våta. Våta fötter halkar lätt.

I gnejs infälld pegmatit med ljusröd fältspat och glaslik, fettglänsande kvarts i strimmor. Skorp- och bladlavar i svart, grått och grönt växer på gnejsen runt om.

Några av sandstränderna på Väderön är grusigt småsteniga just i strandkanten men i Sandviken och Kappelhamn är sanden fin och mjuk för nakna fötter. Innanför stranden finns där också gräsbevuxna sanddynor, i Sandviken även med träd.

Stranden vid Sandviken
4.7.08
Strandkålen
Sjött i frukt

Sandviken växer närmast vattnet strandkål, marviol och saltarv. På sanddynerna växer sandrör och vresros och innanför på klitterna står svarttallar. Akvarell av Nils Forshed från "Hallands Väderö, Guide – besöksmål och karta".

Väderöstrandernas växt- och djurliv skiljer sig inte mycket från fastlandets men en del är unikt. Vinga skär var Sveriges första lokal för strandbeta *Beta vulgaris*, som släppt till gener vid förädling av sockerbetan. Strandbeta har nu spritt sig till huvudön och fastlandet. Bohusmarrisp *Limonium humile* har sin sydligaste lokal på ön.

Förutom att sola och bada, äta sin matsäck och köpa glass kan man fånga **krabbor** och **räkor**. Man kan samla skal från **snäckor** och **musslor**. Det är kul att kunna känna igen olika brunalger, som vi kallar till vardags kallar **tång**. Exkursioner ordnas på Väderön och ibland kan man få vara med och undersöka just strand och hav.

Professor Urban Emanuelsson undervisar med bladtång (skräppe-tare) *Laminaria saccharina* i handen under en exkursion den 21 juli 2009.

Exkursionsdeltagare letar organismer vid Kappelhamn. Dagen var både blåsigt och sval men humöret var gott och fynden många.

Strandväxter tål salt och torra bättre än andra. En del arter frodas i näringsrika tångvallar t.ex. olika mållor och skräppor. En "Kustflora" är bra att ha till hands om man vill lära känna växter på stranden. Glasört, saltört och sodaört är liksom strandbeta mållväxter med köttiga blad. Saltarv växer i sand och saltnarv på strandängar. Marviol och strandkål finns både i sand och bland stenar liksom den lilla gulblommiga fetknoppen och kärleksörten med sina köttiga blad. Strandaster blommar i klippskrevor sent på sommaren och hösten.

Några arter ska man se upp för. Odört liknar hundkäx men har ofta rödfläckig stjälk och är giftig. Den finns bl.a. vid Vitesand. Bolmört är ovanlig men förekommer ibland vid Lilla Sandhamn. Det syns nästan på blommorna att den är giftig. Den är släkt med tobak.

Odört med blomflockar och röda fläckar på stjärken. Foto från Sandviken 28 juni 2009.

Bolmört med sina ådriga kronblad. Bild från Lilla Sandhamn 31 maj 2009.

En trevlig webbplats med tecknade bilder är www.vattenkikaren.gu.se/val.html från Göteborgs universitet. På den kan man läsa om olika växt- och djurarter från sandstrand och klippstrand. Hallands Väderös unika läge mellan Västerhavet och Östersjön framgår av kartor. Sidan ger också tips om böcker om hav och stränder.

Här följer några foton av strand- och vattenorganismer som finns på Väderön. Det vetenskapliga namnet *arenaria* betyder "växer på sandiga ställen" såsom sandstränder. *Maritim* betyder "växer vid havet". Försök hitta några växter och djur på riktigt. De flesta bilderna är från Sandviken längst in i Sandhamnshukten. Latinska namn i bildtexterna är till för utländska gäster. Om det finns flera liknande arter eller om bestämningen är osäker nämns endast släktnamn.

Sandrör *Ammophila arenaria* klarar av att växa på sanddyner liksom strandråg *Leymus arenarius*. Båda blir meterhöga och bra sandbindare.

Strandkål *Crambe maritima*. Unga skott har använts som grönsak.

Marviol *Cakile maritima* är ingen viol utan släkt med strandkål. Båda har fyra kronblad i kors.

Havssäv *Scirpus maritimus* är ett halvgräs som kan växa ute i vattnet. Strået är trekantigt i tvärsnitt.

Den lilla saltarven *Honckenia peploides* kan med hjälp av utlöpare bilda stora bestånd i sand.

Gul fetknopp *Sedum acre* och blad av kärleksört *Sedum telephium*, som blommar senare. Foto från 28 juni 2009.

Gulkämpar *Plantago maritima* med sina gula ståndarknappar.

Bandång *Zostera marina* som flutit iland. Arten kallas också sjögräs men är varken tång eller gräs. Det är en "blomväxt" med rötter och den kan bilda stora ängar på havsbotten.

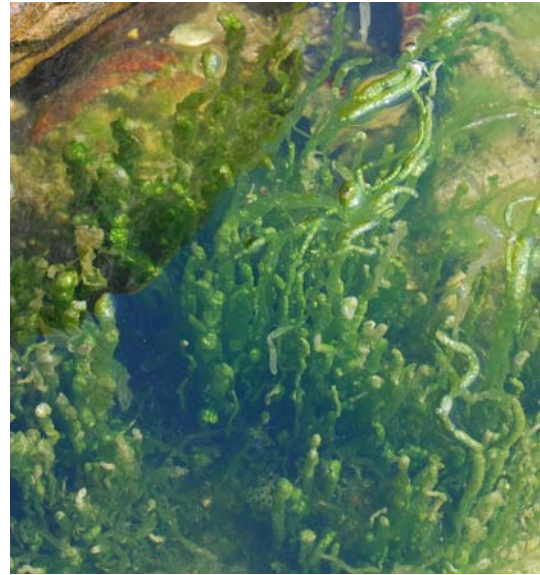
Blåstång *Fucus vesiculosus* med sina parvis sittande blåsor. De uppsvållda blåspetsarna, som man kan "smälla" mellan tumme och pekfinger, är könsorganen. Ett par "skosnören", sudare eller snärjtång *Chorda filum* ligger överst. De kan bli mer än ett par meter långa.

Bladmossdjur och polypdjur (små trianglar på varandra) på tång.

Sågtång *Fucus serratus* med sin sågkantade bål.

Tarmtång *Enteromorpha intestinalis* lyfts upp av syrgas som bildas vid fotosythesen.

Knöltång *Ascophyllum nodosum* med sina knöliga blåsor på bålen. Närmast stenen blåstång.

Grönslick *Cladophora* med utsipprande syrgas från fotosythesen.

En strandkrabba *Carcinus maenas* vägs vid en krabbfisketävling.

Strandsnäckor *Littorina*-arter bland spiraltång *Fucus spiralis* och violett *Hildenbrandia*.

Skal av sand- hjärt- och blåmusslor av släktena *Mya*, *Cardium* och *Mytilus* och ryggsköld av krabba *Carcinus*. Nederst gaffeltång *Furcellaria*, en rödalga som torkat och blivit svart.

Skal av sandmussla *Mya arenaria* och knivmussla *Ensis* på en småstenig strand.

Underskalet av ett ostron fastväxt vid Lilla Oahallen 2010. Ostron är en ny förekomst vid Väderön. Oklart om det är vanligt ostron *Ostrea edulis* eller någon annan art, som kan ha invandrat med fartyg eller rymt från odlingar. Larverna simmar fritt.

Tomma skal av havstulpan *Balanus*, som är ett kräftdjur. Frisimmande larver sätter sig fast på hårda ytor under vattnet (klippor, stenar, skal och båtbottnar). De bygger kalkskal, som man kan skära sig på när man badar. Det finns några olika arter.

Violett *Hildenbrandia*, en alg som bildar en hinna på klippor och stenar. Vita mossdjur *Membranipora* (tångbark) med bi-kake-liknande bål.

En bit blåstång med spiralrörsmask *Spirorbis* och tångbark *Membranipora* (ett mossdjur till höger i bild).